

Szlaki nadziei. Odyseja wolności

<https://szlakinadziei.ipn.gov.pl/sn/wystawy/miejsca/99846,Tockoje.html>
01.05.2024, 16:10

TOCKOJE

TOCKOJE TO WIEŚ POŁOŻONA
NAD SAMARĄ, W POŁUDNIOWO-
ZACHODNIEJ ROSJI, W
OBWODZIE ORENBURSKIM,
GDZIE PRZEBIEGA UMOWNA
GRANICA EUROPY I AZJI. OSADA
JAKICH WIELE CAŁKIEM
NIEOCZEKIWANIE PODCZAS II
WOJNY ŚWIATOWEJ WPISAŁA SIĘ
W DZIEJE POLSKIEGO
PIELGRZYMSTWA, GDY W
NASTĘPSTWIE UKŁADU
SIKORSKI-MAJSKI JÓZEF STALIN
ZGODZIŁ SIĘ NA WYPUSZCZENIE
ZE SWOJEGO KRAJU POLAKÓW
UWIĘZIONYCH W JEGO
IMPERIUM.

[Następny](#)

[Powrót](#)

Miejsca

Tockoje to wieś położona nad Samarą, w południowo-zachodniej Rosji, w obwodzie orenburskim, gdzie przebiega umowna granica Europy i Azji. Osada jakich wiele całkiem nieoczekiwanie podczas II wojny światowej wpisała się w dzieje polskiego pielgrzymstwa, gdy w następstwie układu Sikorski-Majski Józef Stalin zgodził się na wypuszczenie ze swojego kraju Polaków uwięzionych w jego imperium.

Tockoje było jedną z miejscowości, w której we wrześniu 1941 r. rozpoczęto formowanie oddziałów Armii Polskiej w ZSRS, w skład której mogli wejść Polacy przetrzymywani w więzieniach i obozach na terenie Związku Sowieckiego od czasu udziału Sowieców we wspólnej z Niemcami napaści na Polskę w 1939 r. Do ośrodków na południu Rosji garnęli się zakwalifikowani do rekrutacji mężczyźni i przepętnieni nadzieją na ocalenie cywile.

W pierwszych dniach września 1941 r. do obozu w Tockoje przybyło ok. 15 tysięcy osób, by zasilić 6. Dywizję Piechoty gen. bryg. Michała Tokarzewskiego-Karaszewicza oraz Ośrodek Zapasowy Armii płk. dypl. Janusza Gaładyka, którego 10 października 1941 r. zastąpił ppłk Piotr Kończyc. W Tockoje znajdowała się także Komenda Uzupełnień Nr 1 oraz Komenda Placu.

14 września 1941 r. obóz wizytował Dowódca Polskich Sił Zbrojnych w ZSRS, gen. Władysław Anders, który mógł osobiście przekonać się o rozczarowujących warunkach w miejscu ofiarowanym Polakom. Brakowało miejsc kwaterunkowych, żywności, lekarstw, odzieży, wody, środków czystości itp. Strona sowiecka prowadziła rozgrywkę, w ramach której nie wywiązywała się ze zobowiązań. Ludzie marzli, niedojadali i umierali z powodu chorób. Jednocześnie prowadzono konieczne programy szkoleniowe. Jeden z oficerów dowództwa PSZ w ZSRS ppłk dypl. Klemens Rudnicki tak zapamiętał żołnierzy w Tockoje: „Czegoś takiego nie widziałem jeszcze nigdy w życiu. Na pewno żadna z armii na świecie nie tworzyła się w podobnych warunkach, jak polska w ZSRS. Wśród mrozu, dochodzącego już teraz w listopadzie do 40 stopni Celsjusza, stały w polu i lesie namioty płócienne, a w nich mieszało, żyło i szkoliło się wojsko. [...] [Żołnierze] Byli pełni wiary i siły moralnej, widząc – nawet wśród tych ciężkich warunków – ziszczenie najgorętszych pragnień i osobiste wybawienie”.

W trudnych warunkach ulgę cierpiącym starali się nieść medycy, a pocieszenie religijne dawali duchowni, których nie mogło zabraknąć jako kapelanów wojskowych, na czele z proboszczem jednostki, st. kap. ks. Franciszkiem Tyczkowskim. Jednym z nich był również Zdzisław Peszkowski, znany później jako

kapelan „Rodzin Katyńskich” i pomordowanych na Wschodzie.

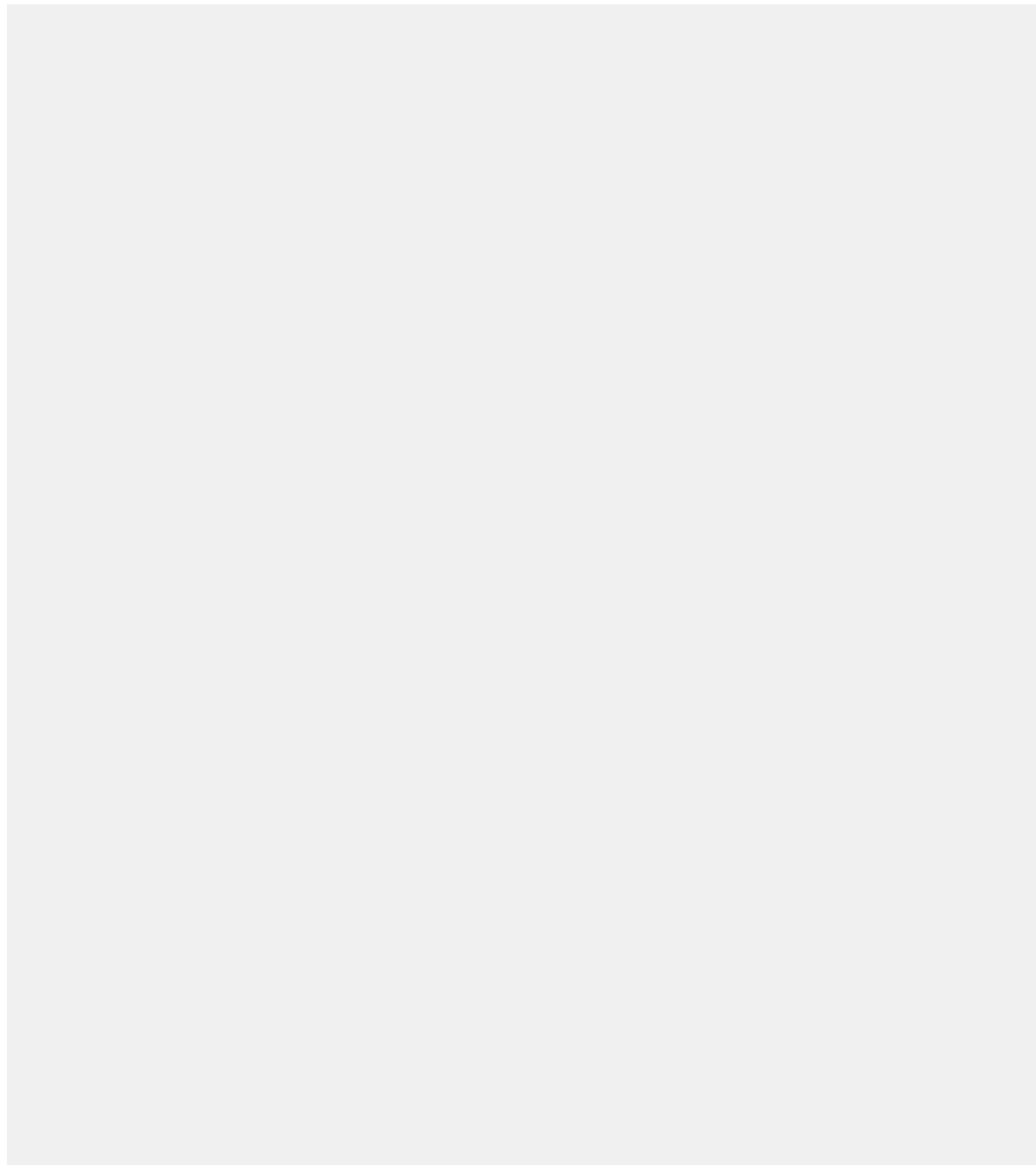
12 grudnia 1941 r. w Tockoje zjawił się Naczelnny Wódz, gen. broni Władysław Sikorski. Efektem jego przyjazdu do ZSRS było porozumienie z sowieckimi władzami o przeniesieniu polskiej armii w nowe miejsca stacjonowania. Na przełomie stycznia i lutego 1942 r. żołnierze 6. Dywizji Piechoty zostali przetransportowana do Shahrissabz w Uzbeckiej Republice Radzieckiej.

* * *

Kilkanaście lat później, we wrześniu 1954 r. na poligonie wojskowym w Tockoje władze sowieckie przeprowadziły manewry wojskowe pn. *Śnieżok* z użyciem broni jądrowej, którymi dowodził Marszałek Związku Sowieckiego Geоргij Żukow.

* * *

W 2005 roku w miejscowości Tockoje-2, znajdującej się na terenie zamkniętego poligonu wojskowego, odsłonięto pomnik polskich żołnierzy usytuowany na miejscu dawnego polskiego cmentarza wojskowego (miejsca pochówku żołnierzy), do którego w kolejnych latach przybywały polskie delegacje państwowe i wojskowe.

Postacie
Miejsca

[Więcej postaci](#)

[Więcej miejsc](#)

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)